

Barbara Bleisch

IN HET MIDDEN
VAN HET LEVEN

Filosofie van de beste jaren

ten have

1

In het midden van het leven

‘Op ’t midden van ons levenspad gekomen,
Kwam ik bij zinnen in een donker woud,
Want ik had niet de rechte weg genomen.’

DANTE ALIGHIERI¹

‘De eerste tekenen zijn subtiel, klein, verwaarloosbaar. In vergaderingen zitten ineens ook mensen aan tafel die je kinderen zouden kunnen zijn, en nee, het zijn geen stagiairs.’

ANJA JARDINE²

Je ziet het meer pas als je het midden van het plateau hebt bereikt. Omlijst door karige lariksbossen met daarachter steile rotswanden ligt het rustig en donker in het midden van de vlakte: het Lai Nair, het zwarte meer. Het veenmeer dankt zijn naam aan de kleur van het water, dat afhankelijk van het licht goudbruin tot diepzwart glinstert. Het hoogveen ligt in het Zwitserse Engadin, in een dal aan de voet van de Piz Pisoc, en biedt uitzicht op het Silvretta-bergmassief, dat tweehonderd miljoen jaar geleden uit oceaansedimenten naar de oppervlakte verrees. De schoonheid van het landschap wordt gekenmerkt door wording en verval: in de zure grond vergaan de dode planten slechts langzaam en vormen een turflaag die elk jaar ongeveer een millimeter groeit. Op de vruchtbare bodem groeien voortdurend nieuwe berken en dennen, bosbessen en alpenrozen – een perfecte habitat voor de insecten, vlinders en vogels die hierboven rondvliegen.

Ik weet niet hoe vaak ik het pad naar het plateau al heb bewandeld. Ik herinner me hoe het als kind voelde als het hoge gras onze blote benen kietelde en we soms tegen een brandnetel aan kwamen als we over het bospad renden in plaats van langzaam te lopen en op het struikgewas te letten. Ik herinner me ook de verfrissende koelte in de zomer als we, zweterig van de klim, het veenmeer in gleden. Later liep ik met mijn kinderen over hetzelfde pad en vertelde ik ze verhalen om ze af te leiden van het feit dat het pad nog een heel eind door het bos zou kronkelen. Tegenwoordig glijdt er nog maar af en toe een kleinere hand in de mijne, warm als een zacht dier. Meestal lopen de kinderen, die inmiddels groot zijn, voorop, en springen behendig over boomwortels en omgevallen bomen. Inmiddels loop ik vaker alleen of samen met vrienden en vriendinnen, blij dat ik niet na elke tweede bocht mijn mijmeringen hoeft te onderbreken, maar soms ook weemoedig dat er geen kinderen

meer hoeven te worden aangemoedigd om door te lopen.

Bij het meer aangekomen is het uitzicht nu net zo adembemend als toen. Hoe vaak zal ik hier nog staan en me vergapen aan de perfecte schoonheid van dit landschap? Vergeleken met hoe oud deze plek is, is mijn verblijf op aarde ongelooflijk kort, een onbeduidende oogwenk van de eeuwigheid, meer niet. Soms vind ik dat een troostende gedachte, omdat het me helpt om enige afstand te nemen van mijn eigen leven. Alle vragen die me bezighouden – waar ik tegen moet vechten, wat ik moet accepteren, wat ik nog moet doen, wat ik moet laten zitten –, al deze vragen lijken gezien de temporele dimensies van het landschap om me heen aan relevantie in te boeten. Maar soms kan dit inzicht in de ongelofelijke kortheid van mijn leven me ook wanhopig maken, omdat het leven mooi is en ik nog zoveel wil doen – maar bijna geen tijd meer lijkt te hebben. Als ik tachtig word, heb ik vanaf nu nog 1560 weken. Dat lijkt me schrikbarend weinig.

Toen ik mijn vriendenkring vertelde dat ik aan een boek over de middelbare leeftijd werkte, waren sommigen verbaasd: zo oud ben je toch nog niet?! En dat terwijl puur statistisch gezien de helft van mijn leven allang achter me ligt. Gezien mijn geboortjaar en woonplaats overschreed ik die grens op mijn 39e verjaardag. De reacties waren waarschijnlijk vleidend bedoeld: de meeste mensen willen dan wel oud worden en een lang leven voor zich hebben, maar niemand wil ouder worden, althans niet meer na een zekere leeftijd. Sommigen vonden het ongemakkelijk: een zelfhulpboek tegen de ‘midlifecrisis’, een soort handleiding voor de menopauze? Ook zulke reacties verrasten mij. Ik had de middelbare leeftijd tot nu toe zelden als gênant of onaangenaam ervaren. Ik vind het eerder irritant dat er vanaf ergens in de dertig op elk verjaardagsfeestje wel een grapjas is die zijn glas heft en met de jarige toost op een fictieve leeftijd die de jarige allang is gepasseerd. Waar over de puberteit wordt gezegd dat deze begint als je ouders irritant worden, geldt voor de fase van de middelbare leeftijd blijkbaar

dat deze begint als anderen doen alsof je jonger bent dan je bent – en dat als een compliment bedoelen.

Als ik terugkijk, lijken mijn jaren als jongvolwassene me echter een stuk moeilijker dan de jaren waarin ik me nu bevind. Op professioneel vlak was er tussen mijn twintigste en vijfendertigste nog veel open, om niet te zeggen onafgemaakt. Op de gebieden die me beroepsmatig interesseerden was de concurrentie moordend, en de meeste functies die ik voor ogen had, waren tijdelijk. Ik overwoog in het buitenland te solliciteren om nog wat van de wereld te zien en mijn kansen op de arbeidsmarkt te vergroten. Tegelijkertijd had ik net na vele jaren het leven met huisgenoten verruild voor mijn eerste eigen stek, en genoot ik met volle teugen van mijn vrijheid. Maar ik wilde ook niet voor altijd alleen wonen. De kwestie van kinderen krijgen begon me bezig te houden, en ik vreesde het veelbesproken tikken van de biologische klok. Het voelde alsof ik talloze dingen tegelijkertijd moest doen en alsof de eisen waaraan ik moest voldoen uitgroeiden tot huizenhoge torens, waar ik angstig tussen zat terwijl ik steeds minder wist wat ik zelf wilde.

Hoe dichterbij ik later de veertig naderde, en dus het statistische midden, des te duidelijker omlijnd mijn leven leek. Sommige vragen waren intussen beantwoord, talloze beslissingen waren onomkeerbaar genomen. Schrijfster Lindsey Mead schrijft: 'Nu we in de veertig zijn, zijn veel van de vragen die ons de afgelopen decennia bezighielden beantwoord. Dat is natuurlijk geweldig en verdrietig tegelijk, want met de antwoorden sluiten zich ook deuren.'³ De geleidelijk sluitende deuren veroorzaakten bij mij maar zelden angst of pijn. Ik stelde me altijd voor dat ze ik ze achter me liet terwijl ik voortschreed naar nieuwe ruimtes, die ik meestal vrolijk inwisselde tegen wat er tegelijkertijd aan me ontglipte.

Dit is sindsdien niet wezenlijk veranderd, al moet ik wel al iemand missen die onverwacht vroeg gestorven is; de dood heeft zijn intrede gedaan in mijn leven. En terwijl bevriende stellen

zich vroeger op feestjes nog opsplitsten zodat er iemand bij de kinderen was, zijn sommigen van hen nu voorgoed uit elkaar. Als je mensen uitnodigt, dien je nu rekening te houden met gevoeligheden. Het leven lijkt me nu absoluut kwetsbaarder dan op mijn dertigste, maar in veel opzichten ook dieper en kostbaarder. Met het oog hierop ben ik me de afgelopen jaren steeds meer gaan bezighouden met de vraag waaruit deze waargenomen kostbaarheid en diepte bestaan, en wat we met het ouder worden kunnen winnen. Want hopelijk stapelen de jaren zich niet alleen maar op, maar kunnen we met en vooral door de jaren ook rijper worden. Maar wat betekent dat eigenlijk, en wie worden we door deze rijping in onze middelbare jaren?

Natuurlijk horen bij deze levensfase ook pijnlijke momenten die te maken hebben met het simpele feit dat ouder worden ook fysiek merkbaar is: welke middenveertiger kan nog de hele nacht doorhalen en de volgende ochtend fris en fruitig achter zijn bureau zitten? De gedachte om met enkel een tent en slaapzak op reis te gaan heeft nog steeds iets romantisch, maar vooral iets oncomfortabels. En als je bij de drogist ineens een proefverpakking voor de 'rijpe huid' overhandigd krijgt, is dat niet bepaald het hoogtepunt van je dag. Er wordt weleens beweerd dat het beste voor het laatst wordt bewaard, maar dat klopt alleen als je het leven ziet als een uitgestippelde vuurwerkshow, met een bombastische opbouw die in de finale zijn hoogtepunt bereikt. In het algemeen maakt het drukke leven naarmate we ouder worden echter plaats voor het stille en breekbare, wat in individuele gevallen misschien de perfecte afronding blijkt te zijn, maar wat midden in het leven zelden een wenselijk doel lijkt waar we enthousiast op afsturen. Wie van het leven houdt, zal vaak betreuren dat het geleidelijk maar onherroepelijk voorbijgaat en dat het reservoir van resterende jaren slinkt.

Als ik 'midden van het leven' zeg, heb ik het echter niet over de oude dag. De meeste mensen in deze levensfase heb-ben nog heel veel tijd.

'Met filosofische scherpste duikt Bleisch middenin de crisis die deze levensfase met zich mee kan brengen en laat ze zien welk potentieel erin verborgen ligt.' – *Deutschlandfunk Kultur*

Halverwege het leven lijkt veel vast te staan: wie we liefhebben, waar we werken, hoe we wonen. Sommige mensen zijn tevreden en voelen zich voldaan, anderen vrezen vast te zitten in beklemmende routines. Is dit alles?

Met filosofische diepgang en herkenbare voorbeelden onderzoekt Barbara Bleisch de uitdagingen én kansen van de middenfase van het leven. Bleisch laat zien hoe we nieuwe doelen vinden, omgaan met de eindigheid van tijd en ruimte maken voor verandering. Ze biedt een inspirerend alternatief voor de midlifecrisis: een filosofie die de middenfase van het leven als de beste tijd omarmt.

'Zo moedig, zo persoonlijk (...) Bleisch weet iets te creëren dat prikkelt, inspireert en zelfs troost biedt. Dit boek onderscheidt zich van de vele zelfhulpboeken over dit onderwerp.' – *Der Freitag*

Barbara Bleisch is filosoof, televisiepresenterator en auteur, gespecialiseerd in ethiek, autonomie en levensvragen.

